14 Νοεμβρίου 2013

Συνηθισμένα λάθη στη χρήση της Γλώσσας

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Συνηθισμένα ορθογραφικά λάθη σε συνηθισμένες λέξεις:

Μία, μια (=μιά), δύο, δυο (=δυό).

Εννιά, εννέα, εννιακόσια, εννιακοσιοστός αλλά ενενήντα, ένατος, ενενηκοστός.

Τριάμισι χρόνια, τρεισήμισι μέρες (όχι τρεισήμισι χρόνια, για τον ίδιο λόγο που δε λέμε “τρεις χρόνια”).

Οι τύποι της ερωτηματικής αντωνυμίας ποιος είναι μονοσύλλαβοι και δεν τονίζονται: ποιες, ποιοι, ποιους κ.λπ.

γι΄ αυτό (και όχι: γιαυτό)

απ’ ό,τι (και όχι: απ’ ότι)

καθότι ή καθ’ ότι (και όχι: καθ’ ό,τι)

οτιδήποτε (και όχι: ο,τιδήποτε)

καθένας, καθεμιά (και όχι: κάθε ένας, κάθε μια)

μ’ εμένα, μ’ εσένα κλπ (και όχι: με μένα, με σένα)

παρ’ όλα αυτά (και όχι: παρόλα αυτά). Αλλά παρόλο.

διά (και όχι: δια [είναι δισύλλαβη]). Αλλά: για

το εδώλιο του κατηγορουμένου (και όχι: το ειδώλιο)

πληροίς, πληροί (και όχι: πληρεί)

κάθιδρος (και όχι: κάθιδρως)

ανήκε και όχι (προς Θεού) άνηκε

παρεμπιπτόντως (και όχι: παρεπιπτόντως)

βραδιά, βραδιάζει, βραδινός, αλλά βράδυ.

ο μυς, οι μύες, τους μυς (και όχι: οι μυς, τους μύες)

ο ιχθύς, οι ιχθύες, τους ιχθύς (και όχι: οι ιχθείς, τους ιχθύες)

όροφος αλλά διώροφος, τριώροφος, πολυώροφος

Γαλλία αλλά Πορτογαλία

ποικίλλω αλλά ποικιλία

θα παραδώσω, να αποδώσω και όχι παραδόσω, αποδόσω. Αλλά απόδοση, παράδοση

Επιφάνια, Θεοφάνια (και όχι: Επιφάνεια)

Δώσ’ μου (=δώσε μου) και όχι “δος μου” ούτε “δως μου”. Αλλά “δος ημίν σήμερον”. Ομοίως, δώσ’ το Προσοχή: πρέπει να τονίζεται το “δώσ’”.

ειδωλολατρία, πρωτοπορία κλπ. (και όχι σε -εία), διότι προέρχονται από ουσιαστικά (ειδωλολάτρης κλπ.) και όχι από ρήματα.

περηφάνια (και όχι: περηφάνεια) αλλά υπερηφάνεια (και τα δύο σωστά, αλλά προσοχή στη διαφορετική κατάληξη). Και περιφανής.

αυτός καθ΄ εαυτόν, αυτή καθ’εαυτήν, αυτού καθ΄ εαυτόν, αυτής καθ’ εαυτήν, αυτόν καθ΄ εαυτόν, αυτοί καθ΄ εαυτούς, αυτών καθ΄ εαυτούς κλπ. Και επίσης αυτός καθαυτόν, αυτή καθαυτήν κλπ.(και όχι: αυτού καθ΄ εαυτού, αυτής καθ΄ εαυτής, αυτοί καθ΄ εαυτοί κλπ.).

Αϊ-Βασίλης, Αϊ-Γιώργης. Το “Αϊ” δεν τονίζεται, δεν γράφεται “Αη” και ακολουθείται πάντα από ενωτικό (“-“).

Στρατιωτική ορολογία: η περίπολος (και όχι ουδ.), ο γεμιστήρας, ο τελαμώνας, ο αορτήρας, ο ζωστήρας (και όχι θηλ.), στρατιώτης προσκεκολλημένος σε άλλη μονάδα (και όχι: προσκωλυόμενος)

Συνηθισμένα εκφραστικά λάθη σε συνηθισμένες εκφράσεις

«Ευχαριστούμε όλους όσοι μας συμπαραστάθηκαν» (και όχι: «όλους όσους…» διότι είναι υποκείμενο στο ρήμα που ακολουθεί, αλλά: «ευχαριστούμε όσους μας συμπαραστάθηκαν» (όταν λείπει το όλους).

προσοχή όμως: «επικοινωνεί με όλους όσους γνωρίζει», επειδή εδώ το «όσους» είναι αντικείμενο του ρήματος).

π.μ. (=προ μεσημβρίας), μ.μ. (=μετά μεσημβρίαν και όχι μετά μεσημβρίας), π.Χ. (=προ Χριστού), μ.Χ. (=μετά Χριστόν και όχι μετά Χριστού).

Περισσότεροι από έναν ή περισσότεροι του ενός (και όχι: περισσότεροι από ένας)

Γίνονται όλοι δεκτοί ανεξαρτήτως ηλικίας (και όχι: ανεξαρτήτου ηλικίας).

Ενήργησα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων μου (και όχι: στα πλαίσια).

πόσο πολλοί, τόσο πολλοί, πόσο πολλή (και όχι: πόσοι πολλοί, τόσοι πολλοί, τόση πολλή)

κατ΄ αρχήν (=στα βασικά σημεία), Κατ΄ αρχάς (=αρχικά). Π.χ. «Το νομοσχέδιο ψηφίστηκε κατ’ αρχήν», « Κατ’ αρχάς να διευκρινίσουμε…»

Ο επικεφαλής, του επικεφαλής, τον επικεφαλής, οι επικεφαλής κλπ. (και όχι: τον επικεφαλή, του επικεφαλούς)

Οι μέθοδοι / παράμετροι αυτές (και όχι: οι μέθοδοι / παράμετροι αυτοί). Οι παλαιές οδοί, οι κεντρικές είσοδοι, οι πολλές ψήφοι (και όχι: οι παλιοί οδοί, οι κεντρικοί

είσοδοι, οι πολλοί ψήφοι)

Η αναπληρώτρια διευθύντρια /υπουργός (και όχι: η αναπληρωτής διευθυντής/υπουργός)

Κλητική: “κυρία Πρόεδρε” (και όχι: “κυρία Πρόεδρος)

“δόξα τω Θεώ” και όχι “δόξα το θεό”

“15 Σεπτεμβρίου” ή “15 του Σεπτέμβρη” (και όχι: “15 Σεπτέμβρη”)

Το ουσ. λάθος δεν μπορεί να χρησιμοποιείται ως επιθετικός προσδιορισμός: π.χ. «λανθασμένη έκφραση» (και όχι: “λάθος έκφραση”).

“έχω απαυδήσει” (και όχι: “έχω απηυδήσει”, αλλά: “απηύδησα”, “είμαι απηυδισμένος”).

“Γενετικό υλικό” και όχι γεννητικό. Αλλά “προγεννητικός έλεγχος” και όχι προγενετικός

Εξοκέλλω και όχι εξοκείλλω. Αλλά εξόκειλα, θα εξοκείλω, έχω εξοκείλει.

Αποτείνομαι, μέλλ. θα αποταθώ (και όχι: αποτανθώ).

“Η λέξη αυτή απαντά συχνά στον Όμηρο” (και όχι: απαντάται).

“Στο βιβλίο του πραγματεύεται το θέμα των κοινωνικών θεσμών” (και όχι: διαπραγματεύεται). Αλλά: “Ο Υπουργός Εξωτερικών διαπραγματεύεται τους όρους της ειρήνης”.

“Απολαύει της εμπιστοσύνης” (και όχι: απολαμβάνει).

Το ρήμα προοιωνίζομαι δεν έχει ενεργητική φωνή. Π.χ. “Η τακτική αυτή προοιωνίζεται την ήττα” (και όχι “προοιωνίζει την ήττα”).

Το “αυξάνω” χρησιμοποιείται πολύ συχνά λανθασμένα: ” Τα τέλη κυκλοφορίας αυξάνονται” (και όχι:”τα τέλη κυκλοφορίας αυξάνουν”, αλλά: “η κυβέρνηση αυξάνει τα τέλη κυκλοφορίας”). Ομοίως, “αυξάνονται οι συντάξεις” (και όχι: “αυξάνουν οι συντάξεις”, αλλά “τα ταμεία αυξάνουν τις συντάξεις”).

Τα ρήμα διαρρέω και λειτουργώ είναι αμετάβατα: «διέρρευσε από πολιτικούς κύκλους η πληροφορία ότι...» ή: «πολιτικοί κύκλοι φρόντισαν να διαρρεύσει η πληροφορία ότι...» (και όχι: «πολιτικοί κύκλοι διέρρευσαν την πληροφορία ότι...»). «Θα θέσω το μηχάνημα σε λειτουργία» (και όχι: «θα το λειτουργήσω»).

Ασχολούμαστε, ασχολούμασταν (και όχι: ασχολιόμαστε κλπ. διότι το ρήμα είναι ασχολούμαι και όχι ασχολιέμαι).) Στον αόριστο όμως, ασχολιόταν

“Αυτός επανέλαβε (αόρ.) την προσπάθεια χτες” – “Εσύ επανάλαβε (προστκτ.) την προσπάθεια αύριο”. Οι προστακτικές δεν παίρνουν χρονική αύξηση. Ομοίως, “παρήγγειλα ένα ποτό” – “παράγγειλέ μου ένα ποτό” (ποτέ στην προστακτική: παρήγγειλε ένα ποτό), “αυτός αντέγραψε τις σημειώσεις” – “αντίγραψέ μου τις σημειώσεις”, “αυτός απέρριψε την πρότασή του” – “εσύ απόρριψε την πρότασή του”

Επαναλαμβάνω (και όχι: ξαναεπαναλαμβάνω).

Πριν από την έναρξη (και όχι: πριν την έναρξη).

Οποιοσδήποτε, οτιδήποτε (και όχι: ο οποιοσδήποτε, το οτιδήποτε).

Τέως πρόεδρος: ο μέχρι προ τινος πρόεδρος, ο προηγούμενος (από το σημερινό) πρόεδρο. Πρώην πρόεδρος: ο πριν από πολύ καιρό πρόεδρος.

Το άρα δεν είναι σωστό να συνοδεύεται από το λοιπόν(όχι: “άρα λοιπόν”) ούτε υποκαθίσταται από το άραγε(!)

Δεν χρησιμοποιείται το «κύριος» ή το «κυρία» για πρόσωπα που έχουν πεθάνει (παρατίθεται απλώς το όνομα ή προηγείται το «αείμνηστος» ή «μακαρίτης», αν χρειάζεται)

Δεν χρησιμοποιούμε το «κύριος» ή το «κυρία» όταν παρουσιάζουμε τον εαυτό μας (και όχι: «γεια σας, είμαι ο κύριος Βάγγος»). Η μόνη εξαίρεση του κανόνα που είναι ανεκτή είναι όταν μιλάμε σε μικρά παιδιά

Το «κ.κ.» χρησιμοποιείται μόνο στο γραπτό λόγο . Γράφουμε «οι κ.κ. ομιλητές» αλλά εκφωνούμε «οι κύριοι ομιλητές» (και όχι: “οι κύριοι κύριοι ομιλητές”)

Το «μέσα» μπροστά από «σ» γίνεται «μες» (αλλά όχι απαραίτητα, μπορεί να μείνει «μέσα»), ποτέ όμως «μεσ’». Π.χ. “Μεσ’ από το δάσος”, αλλά “μες στο δάσος” ή “μέσα στο δάσος”.

Ψιλή κυριότητα (νομικός όρος) και όχι υψηλή κυριότητα

Προσοχή στη διάκριση «σαν» και «ως»: το «σαν» χρησιμοποιείται για παρομοιώσεις , ενώ το «ως» χρησιμοποιείται για πραγματικές ιδιότητες.

Έτσι για παράδειγμα όταν αναφερόμαστε σε ενέργειες δικηγόρων, γιατρών κλπ που έχουν σχέση με την άσκηση του επαγγέλματός τους, τότε λέμε “ενήργησε ως δικηγόρος”, “θεωρεί, ως γιατρός”. Για ανάλογες ενέργειες ατόμου που δεν ασκεί το επάγγελμα χρησιμοποιούμε το «σαν» : “μίλησε σαν δικηγόρος” (χωρίς να είναι), “τον φρόντισε σαν γιατρός”.

Σημειωτέον ότι το «ως» ακολουθείται από κατηγορούμενο που πρέπει να μπει στην κατάλληλη πτώση, π.χ. “η εκλογή του ως καθηγητή” (και όχι: “ως καθηγητής”), “οι ενέργειές του ως δικηγόρου”, “η γνωμάτευσή του ως ιατρού”.

Συνηθισμένα λάθη στην ορθογραφία ομόηχων λέξεων:

το τείχος – ο τοίχος

έχω κλίση στη μουσική (κλίνω) – πήρα κλήση από το δικαστήριο (καλώ)

σύγκλιση απόψεων – σύγκληση συνεδρίου – σύγκλειση δοντιών

ετερόκλιτο ουσιαστικό – ετερόκλητο πλήθος

κλείνω την πόρτα – κλίνω το ρήμα

η εξάρτηση από τα ναρκωτικά (εξαρτώ) – η εξάρτυση του στρατιώτη (εξαρτύω) – η εξάρτιση του πλοίου (εξαρτίζω)

σάτιρα, σατιρίζω, σατιρικό ποίημα, Σάτυρος (μυθ. ακόλουθος του Διονύσου), σάτυρος (ασελγής), σατυρικός (ο του Σατύρου), σατυρικό δράμα (το αρχαίο λογοτεχνικό είδος) αλλά σατιρικός συγγραφέας.

η σορός του θα εκτεθεί σε λαϊκό προσκύνημα – ο σωρός από ξύλα

τι μέλλει γενέσθαι; – δε με μέλει τι θα γίνει

ο στίχος του ποιήματος – να παραταχθείτε σε τρεις στοίχους

φύλλο του δέντρου – το αρσενικό φύλο

κήτος: μεγάλο θαλάσσιο θηλαστικό – κύτος: κοίλωμα, αμπάρι πλοίου

ψηλή γυναίκα – ψιλή κυριότητα | κλωστή | φωνή κλπ.

πολιτικό κόμμα – έπεσε σε κώμα

παραλείφτηκε (από το παραλείπω) – παραλήφτηκε (από το παραλαμβάνω)

Ομοίως παράλειψη (από το παραλείπω) – περίληψη (από το περιλαμβάνω)

απευθύνω έκκληση – έκλυση ηθών

Γάλλος (από τη Γαλλία) – γάλος (γαλοπούλα)

έγγειος, εγγειοβελτιωτικά έργα – έγκυος γυναίκα

μήτρα (του σώματος) – μίτρα (=ιερατικό καπέλο)

σύγχυση νοημάτων (συγχέω) – ψυχική σύγχιση (συγχίζω)

ιωνική φιλοσοφία (Ιωνία) – Ιονική Τράπεζα (Ιόνιο)

λιμός (=πείνα) – λοιμός (=λοιμώδες νόσημα, πανώλης).

να ‘μαι(= να είμαι) π.χ. τι ώρα να ‘μαι σπίτι; – Να με(= δέστε με) π.χ. να με κι εγώ!

Λάθη στην ορθογραφία ή/και σημασία παρώνυμων και ομόρριζων λέξεων:

τεχνικός – τεχνητός(με τεχνητά μέσα)

πηλήκιο (καπέλο)- πηλίκο(της διαίρεσης)

βρόχος (=θηλιά) – βρόγχος (των πνευμόνων)

σήραγγα (=τούνελ) – σύριγγα (=ένεση)

εγκύπτει στη μελέτη της φιλοσοφίας – ενσκήπτει κακοκαιρία

κυκλαδικό ειδώλιο – εδώλιο του κατηγορουμένου

«τον κατατρέχουν οι εχθροί του» – «τον κατατρύχουν οι αρρώστιες»

«κληροδοτώ το σπίτι στο γιο μου» – «κληρονομώ το σπίτι από τον πατέρα μου»

«κυκλοφοριακή συμφόρηση στην πόλη» – «το κυκλοφορικό σύστημα του

ανθρώπινου σώματος»

χιλιετία: περίοδος χιλίων ετών- χιλιετηρίδα: η επέτειος χιλίων ετών.

αποδημία: μόνιμη εγκατάσταση σε ξένη χώρα. παρεπιδημία: προσωρινή (αλλά όχι σύντομη) παραμονή σε ξένη χώρα. εκδημία: ο θάνατος

«το μείγμα συνίσταται από τα εξής υλικά» -«συνιστάται η ανάπαυση του ασθενούς»

ψυχική οδύνη – ωδίνες (=πόνοι της γέννας)

«οι κάτοικοι της υπαίθρου» – «βγήκα στο ύπαιθρο για να ξεμουδιάσω»

«απαιτείται η νοσηλεία του σε κλινική» – «η ασφαλιστική του εταιρία θα καταβάλει τα νοσήλια».

Το άμεσα (τροπικό επίρρημα) δεν υποκαθιστά το αμέσως (χρονικό επίρρημα). Π.χ., «Η υπόθεση δεν τον αφορά άμεσα» (αλλά έμμεσα). «Να παρουσιαστεί αμέσως» (και όχι: άμεσα).

Απλώς : μόνο- Απλά: με απλό, ανεπιτήδευτο τρόπο. Π.χ. «Δεν είναι ζήτημα απλώς προσωπικό, αλλά μας αφορά όλους» (και όχι: απλά).

Τοπογραφία είναι η απεικόνιση υπό κλίμακα χώρου σε σχέδιο-τοπιογραφία είναι το ζωγραφικό έργο που απεικονίζει τοπίο.

Ομότιμος: πανεπιστημιακός τίτλος που απονέμεται σε πανεπιστημιακό καθηγητή μετά τη συνταξιοδότησή του- Επίτιμος: αυτός που έχει τιμητικό τίτλο χωρίς να ασκεί καθήκοντα.

Παλαίμαχος: πολύπειρος και παλιός αλλά συνήθως ακόμη ενεργός- Απόμαχος: απόστρατος, συνταξιούχος

Αδιακρίτως: χωρίς διάκριση-Αδιάκριτα: χωρίς ευγένεια, χωρίς διακριτικότητα

Έξοχα: θαυμάσια – Εξόχως: πάρα πολύ, υπερβολικά

Ιδιαίτερα: κυρίως, κατ’ εξοχήν-Ιδιαιτέρως: χωρίς την παρουσία άλλων

Αψίκορος: αυτός που χορταίνει εύκολα (και όχι: οξύθυμος) – αψίθυμος: αυτός που θυμώνει εύκολα – αμφίθυμος: αυτός που αλλάζει εύκολα διάθεση, ο κυκλοθυμικός

Αντισκορικό: προϊόν που προστατεύει από σκόρους-αντισκωριακό: προϊόν κατά της σκουριάς

Ενδελέχεια: η συνεχής φροντίδα, η επιμέλεια – Εντελέχεια (αριστοτελικός όρος): η μετάβαση της ύλης από τη «δυνάμει» στην «ενεργεία» κατάσταση.

Νύμφη: νεαρό έντομο ή νεράιδα (και άλλο η νύφη του γάμου)

Στιβάδα: στρώμα ύλης από ομοειδή στοιχεία – Στοίβα: σωρός από πράγματα

Φιλοφρόνηση: επαινετικό και κολακευτικό σχόλιο, κομπλιμέντο – φιλοφροσύνη: φιλική και ευγενική συμπεριφορά

Προτέρα: η προηγούμενη (π.χ. “επανήλθε στην προτέρα κατάσταση”) – προτεραία: η προηγούμενη μέρα (π.χ. “το έμαθα την προτεραία της αναχώρησής μου”)

Αναστηλώνω: αποκαθιστώ μνημείο – υποστυλώνω: στηρίζω με στύλους

Συνηθισμένα λάθη στις ονομασίες οδών

λεωφόρος Κηφισιάς (και όχι: Κηφισίας)

οδός Μάρνη (και όχι: Μάρνης)

οδός Τράλλεων (και όχι: Τραλλέων)

οδός Βατάτζη (και όχι: Βατατζή)

οδός Κοροίβου (και όχι: Κοροΐβου)

οδός Χερσώνος (και όχι: Χέρσωνος)

οδός Χάρητος (ο Χάρης, -ητος) (και όχι: Χάριτος)

οδός Αλκυονίδων (και όχι: Αλκυονιδών)

οδός Ατθίδων (και όχι: Ατθιδών)

οδός Σημαχιδών (Σημαχίδαι: αρχαίος αττικός δήμος) (και όχι: Συμμαχιδών)

πλατεία Βάθη (και όχι πλατεία Βάθης)

Συνηθισμένα λάθη σε αρχαΐζουσες και λόγιες εκφράσεις

Εκ των ων ουκ άνευ (και όχι: εκ των ουκ άνευ)

Υπέρ το δέον (και όχι: υπέρ του δέοντος).

Όσο(ν) αφορά το θέμα αυτό (και όχι: όσο αφορά στο θέμα αυτό, διότι αποτελεί μεταγλώττιση της λόγιας σύνταξης: όσον αφορά εις το θέμα αυτό. Ούτε, βεβαίως, ως αναφορά).

στη διαπασών (και όχι: στο διαπασόν)

βρέχει επί δικαίους και αδίκους (και όχι: επί δικαίων και αδίκων).

εν πάση περιπτώσει (και όχι: εν πάσει)

οι στύλοι του Ολυμπίου Διός (και όχι: οι στήλες).

εν κρυπτώ και παραβύστω (και όχι: απαραβύστω)

απορώ και εξίσταμαι (και όχι: απορώ και εξανίσταμαι)

ποιούμαι την νήσσαν (κοινώς: κάνω την πάπια και όχι: ποιώ την νήσσαν).

περί πολλά τυρβάζει (και όχι: περί πολλών τυρβάζει)

απεκδύομαι την ευθύνη (και όχι: απεκδύομαι της ευθύνης)

ελαφρά τη καρδία (και όχι: με ελαφρά την καρδία)

δίνω το «παρών» (και όχι: δίνω το παρόν.)

δυνάμει (και όχι: εν δυνάμει)

ενός εκάστου (και όχι: καθενός εκάστου)

ενόψει όσων θα γίνουν (και όχι: ενόψει όσων έγιναν)

επί το έργον (και όχι: επί τω έργω)

παρά πόδα (και όχι: παρά πόδας)

δει δε χρημάτων... (και όχι: δει δη χρημάτων...)

θα ανοίξουν τον ασκό του Αιόλου (και όχι: τους ασκούς).

πόσω μάλλον (και όχι: πόσο μάλλον ή κατά πόσο μάλλον)

προτέρα κατάσταση (και όχι: προτεραία)

διεμερίσαντο τα ιμάτια (και όχι διεμοιράσαντο ή διαμοιράσαντο)

διά του λόγου το ασφαλές (και όχι: διά του λόγου το αληθές)

δεν έχει πού την κεφαλήν κλίνη (και όχι: πού την κεφαλήν κλίναι)

εισέπραξε τα επίχειρα (και όχι τα επιχείρια)

επί ξυρού ακμής (και όχι: επί ξηρού). Ξυρόν= ξυράφι

των παχιών(ή παχειών) αγελάδων (και όχι: των παχέων)

παρελθέτω απ’ εμού το ποτήριον τούτο (και όχι: απελθέτω)

πριν αλέκτορα φωνήσαι τρις (και όχι: πριν αλέκτωρ φωνήσει)

ου γαρ γιγνώσκεις τι τέξεται η επιούσα (και όχι: τεύξεται)

χάρμα ιδέσθαι (και όχι: χάρμα ειδέναι)

λάθε βιώσας (και όχι: λάθρα)

ο, η ελάσσων, το έλασσον (και όχι: το ελάσσον)

ο, η αυτάρκης, το αύταρκες (και όχι: το αυτάρκες).

ο,η κακοήθης, το κακόηθες (και όχι: το κακοήθες)

ο περί ου ο λόγος, αλλά η περί ης ο λόγος , οι περί ων ο λόγος

Ανέκαθεν (και όχι: από ανέκαθεν ούτε εξ από ανέκαθεν [!]), μακρόθεν (και όχι: εκ του μακρόθεν)

Συνηθισμένα λάθη στις έννοιες λέξεων και εκφράσεων

Η φράση «εξ απαλών ονύχων» σημαίνει παιδιόθεν, από την παιδική ηλικία (και όχι: «με το μαλακό», ακροθιγώς).

«επί τούτω» σημαίνει ειδικά γι’ αυτό και όχι επίτηδες (το θέμα λύθηκε με μια επί τούτω ρύθμιση)

«επί τούτου» σημαίνει επ’ αυτού, επάνω σ’ αυτό, σχετικά με αυτό και όχι ειδικά γι’ αυτό. (παρουσίασε το θέμα και συζητήθηκαν προτάσεις επί τούτου)

«κατ΄ αρχήν» ή «καταρχήν» (=στα βασικά σημεία), Κατ΄ αρχάς (=αρχικά). Π.χ. «Το νομοσχέδιο ψηφίστηκε κατ’ αρχήν», «Κατ’ αρχάς να διευκρινίσουμε...»

«ήκιστα» σημαίνει ελάχιστα ή καθόλου.

«εδώδιμα» σημαίνει εγχώρια, ντόπια -όχι “φαγώσιμα”.

«ευάριθμος» σημαίνει αυτός που μπορεί να μετρηθεί, άρα ο λίγος ή αυτός που έχει λίγα. Δεν είναι συνώνυμο του «πολυάριθμος» ούτε σημαίνει «πολλά».

«αδολεσχία» είναι η ακατάπαυστη φλυαρία

«αδρομερής» είναι ο γενικός, χοντρικός, χωρίς πολλές λεπτομέρειες

Ο «κωδίκελος» είναι ο όρος που τροποποιεί διαθήκη

«Λυδία λίθος» είναι, μεταφορικά, αυτό με το οποίο ελέγχεται, δοκιμάζεται κάτι.

«Έωλος» σημαίνει χθεσινός, παλιός, ξεπερασμένος

Συνηθισμένα λάθη στη φωνητική απόδοση ή στη γραμματική ουσιαστικών

αγορανομία και όχι αγορονομία

αγοραπωλησία και όχι αγοροπωλησία

αεριωθούμενο και όχι αερωθούμενο

ακατονόμαστος και όχι ακατανόμαστος

αμάλγαμα και όχι αμάγαλμα

άναρθρος και όχι άναρθος

ανδριάντας και όχι αδριάντας

ανενημέρωτος κι όχι ανημέρωτος

ανεξεταστέος και όχι αναξεταστέος

απογοήτευση και όχι απαγοήτευση

αποδιοπομπαίος και όχι αποδιοπομπιαίος

το απολωλός και όχι το απολωλόν

άρδευση και όχι άρδρευση

αρεοπαγίτης και όχι αεροπαγίτης

αρχαιρεσίες και όχι αρχιερεσίες

αφλογιστία και όχι αφλογισία

γενεαλογικός και όχι γενεολογικός

γενετικό και όχι γεννητικό

δεισιδαιμονία και όχι δεισδαιμονία

διαπρύσιος και όχι διαπύρσιος

διελκυστίνδα και όχι διελκυνστίδα

εμβάθυνση και όχι εμβάνθυνση

ενάλιος και όχι ενιάλιος

επίμονος και ποτέ επίμων (αλλά πείσμων)

ευρεία χρήση και όχι ευρέα χρήση

ινστιτούτο και όχι ινσντιντούτο

Καραϊβική και όχι Καραβαϊκή

καταχώριση (σε φακέλους) και όχι καταχώρηση

κοινοτοπία, κοινότοπος και όχι κοινοτυπία, κοινότυπος

κομπλιμέντο και όχι κοπλιμέντο

λιποβαρής και όχι ελλιποβαρής

μεγέθυνση, μεγεθυσμένος και όχι μεγένθυνση, μεγενθυμένος

μεσοτοιχία και όχι μισοτοιχία

Νηρηίδες και όχι Νηρίδες

Οκτώβριος και όχι Οκτώμβριος

ορεσίβιος και όχι ορεισίβιος

παρονομαστής και όχι παρανομαστής

παλιρροϊκός και όχι παλοιρριακός

πελιδνός και όχι πλεδινός ή πελινδός

περιβαλλοντολόγος και όχι περιβαλλοντόγος

η περίπολος και όχι το περίπολο

πετρελαϊκός και όχι πετραλαιικός ή πετραλαϊκός

πετρελαιοειδή και όχι πετραλαοειδή (!)

πηχυαίος και όχι πηχαίος

πνευμονολόγος και όχι πνευμονιολόγος

πολιομυελίτιδα και όχι πολιμελίτιδα

προγεννητικός και όχι προγενετικός

προπετής και όχι προπέτης

συμπαρομαρτούντα και όχι συμπαρομαρτυρούντα

συνονθύλευμα και όχι συνοθύλευμα

συνδαιτυμόνας και όχι συνεδαιτημόνας

ο σωλήνας και όχι η σωλήνα

η προβλήτα και όχι (το αρχ.) ο προβλήτας

τιρμπουσόν και όχι τριμπουσόν

υπερωκεάνιο και όχι υπερωκειάνιο

υποβολιμαίος και όχι υποβολιμιαίος

υποθηκοφυλακείο κι όχι υποθηκοφυλάκιο

χλοοτάπητας και όχι χλωροτάπητας κλπ

χρειώδη (τα) και όχι τα χρεώδη

χρυσοποίκιλτος και όχι χρυσοποικίλητος

η ψήφος και όχι ο ψήφος

αυτοκινητικό δυστύχημα και όχι αυτοκινητιστικό δυστύχημα. Αλλά αυτοκινητιστικοί αγώνες.

Συνηθισμένα λάθη στη φωνητική απόδοση ή στη γραμματική ρημάτων

ανεξαρτητοποιούμαι και όχι ανεξαρτοποιούμαι

αντεπεξέρχομαι και όχι ανταπεξέρχομαι

αντικαθίστανται και όχι αντικαθιστώνται

έχω απαυδήσει και όχι έχω απηυδήσει, αλλά: απηύδησα, είμαι απηυδισμένος

απογοητεύω και όχι απαγοητεύω

αποκαθίστανται και όχι αποκαθιστώνται

αποκτώνται και όχι αποκτούνται

απεμπολώ και όχι απεμπολίζω

απαθανατίζω και όχι: αποθανατίζω

απαντά (π.χ. σε κείμενο) και όχι απαντάται

απολαύει της εμπιστοσύνης και όχι απολαμβάνει

αποτάθηκα, θα αποταθώ και όχι αποτάνθηκα, θα αποτανθώ

αποτίνω (φόρο τιμής) και όχι αποτίω.

ασχολούμαστε, ασχολούμασταν και όχι: ασχολιόμαστε

διαλευκαίνω και όχι διαλευκάνω (αλλά θα διαλευκάνω)

διανοήθηκαν η διενοήθησαν και όχι διανοήθησαν

διατίθενται και όχι διατίθονται

διηθώ και όχι διηθίζω

εισέπραξα και όχι είσπραξα

εκτίνω ποινή και όχι εκτίω

ελλοχεύω και όχι ελογχεύω

εξεπλάγην και όχι εκπλάγηκα(;)

εξέφρασα και όχι έκφρασα

εξοκέλλω και όχι εξοκείλλω

θα επιστήσω και όχι θα εφιστήσω

επλήγη (προτιμότερο από το: πλήχτηκε)

καταπατούνται και όχι καταπατώνται

καταχωρίζω (σε φακέλους), καταχώρισα και όχι καταχωρώ, καταχώρησα

κατονομάζω και όχι κατανομάζω

κοινολογώ και όχι κοινωνιολογώ

κραδαίνω και όχι καρδαίνω

μεγεθύνω και όχι μεγενθύνω

παρεισφρέω, παρεισέφρησα και όχι παρεισφρύω, παρεισέφρυσα

παρεξηγώ και όχι παραξηγώ

περιθάλπω και όχι περιθάλπτω

περισυλλέγω (αόρ. περισυνέλεξα) και όχι περισυνελλέγω

προήχθην (προτιμότερο από το προάχθηκα)

προοιωνίζομαι (π.χ. …την καταστροφή) και όχι προιωνίζω

σιωπάς, σιωπά, (των) σιωπώντων) και όχι σιωπείς, σιωπεί, (των) σιωπούντων

αποσιωπώμενος και όχι αποσιωπούμενος

συνέβη (προτιμότερο από το συνέβηκε)

συνέθεσα και όχι σύνθεσα

συνελήφθη και όχι συλλήφθηκε

στενοχωρώ και όχι στεναχωρώ

αποκατεστάθη και όχι απεκατεστάθη

τέξεται και όχι τεύξεται

τίθενται και όχι τίθονται

τυρβάζω και όχι τρυβάζω

υποθάλπω και όχι υποθάλπτω

χαράχτηκε και όχι χαράκτηκε (αλλά, χαρακτήρας)

Συνηθισμένα λάθη που κατάντησαν να θεωρούνται σωστά

Κάποια λάθη είναι τόσο διαδεδομένα που τα έχουμε πια συνηθίσει:

κοινοτυπία. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το σωστό είναι κοινοτοπία. Το “κοινοτυπία” είναι όμως πιο ωραία λέξη και χρησιμοποιείται περισσότερο

καταχωρώ-καταχώρηση. Το σωστό είναι καταχωρίζω-καταχώριση. Παρ’ όλα αυτά η εσφαλμένη εκδοχή είναι πολύ πιο διαδεδομένη.

αυτοκινητιστικό δυστύχημα. Το σωστό είναι αυτοκινητικό δυστύχημα αλλά το “αυτοκινητιστικό δυστύχημα” είναι πολύ συνηθισμένο και δεν ενοχλεί.

κάθησα-καθήστε. Όλες οι πηγές συμφωνούν ότι το σωστό είναι κάθισα-καθίστε, κάτι που φαίνεται όμως να είναι αποτέλεσμα κοινής συμφωνίας παρά επιστημονικής εξήγησης, δεδομένου ότι το “κάθισα” προέρχεται από το “καθίζω”.

Άμεσα. Χρησιμοποιείται αντί του «αμέσως» κατά κόρον σε επίσημες δηλώσεις και μεγαλόστομες εκφράσεις. π.χ. “Ο υπουργός διέταξε να επέμβει άμεσα η αστυνομία”. Δεν πρέπει να θεωρείται πια λάθος.

νεώτερος. Το σωστό είναι νεότερος, μιας και όλα τα παραθετικά επιθέτων στη δημοτική (που δεν προέρχονται από “άνω” ή “κάτω”) έχουν κατάληξη μόνο σε -ότερος, -ότατος. Η συγκεκριμένη λέξη όμως αντιστέκεται σθεναρά.

φρέσκιες, γλυκιές. Το σωστό είναι φρέσκες, γλυκές αλλά η διαφορά είναι δυσδιάκριτη φωνητικά και τείνει να γίνει και ορθογραφικά.

ο πάτερ. Το “πάτερ”, ως γνωστόν, είναι η κλητική του “πατήρ”, αλλά η χρήση του σε άλλες πτώσεις πλην της κλητικής (όπως: “ήρθε ο πάτερ Βασίλειος”, “είδαμε τον πάτερ Αθανάσιο”) δεν είναι λανθασμένη!.

Η περίπτωση αυτή διαφέρει από τις υπόλοιπες αυτής της ομάδας ως προς το γεγονός ότι επισήμως δεν πρόκειται για λάθος. Απλώς φαίνεται λάθος.

Το “πάτερ” είναι πλέον πλήρως αποδεκτό προτακτικό (όπως το “κυρ”). Το “ο πάτερ Δημήτριος” (όπως το: “ο κυρ Δημήτρης”) δεν είναι λάθος. Το λάθος είναι να υποδεικνύεται ως λάθος.

Συνηθισμένα λάθη στα λεξικά!

Μια παλιά αλήθεια που εμείς τώρα ανακαλύψαμε και -με μεγάλη χαιρεκακία- σας μεταφέρουμε:

Τα λεξικά έχουν λάθη! Ακόμα και τα πιο έγκυρα. Κανένα λεξικό δεν είναι απαλλαγμένο από τυπογραφικά λάθη, αβλεψίες, αδικαιολόγητες παραλείψεις, ανύπαρκτες λέξεις και, κυρίως, διαφορές με άλλα λεξικά στην απόδοση κάποιων λέξεων!

Παρουσιάζουμε εδώ μερικές αξιοσημείωτες διαφορές στην ορθογραφία λέξεων ανάμεσα στα πιο έγκυρα λεξικά: του «Μπαμπινιώτη», του «Κριαρά» του « Μανόλη Τριανταφυλλίδη» και του «Τεγόπουλου-Φυτράκη».(Μην εντυπωσιάζεστε, δεν ξεψαχνίσαμε μόνοι μας, λέξη προς λέξη, τα λεξικά αυτά).

γλιτώνω – γλυτώνω. Προτιμούμε το γλυτώνω.

λιώνω – λειώνω. Προτιμούμε το λειώνω αλλά χρησιμοποιούμε και το λιώνω.

ξιπασιά – ξιππασιά – ξυππασιά. Προτιμούμε το ξιπασιά

κτίριο – κτήριο. Προτιμούμε το κτίριο αλλά χρησιμοποιούμε και το κτήριο. Η λέξη αυτή έχει εξελιχθεί σε πεδίο σφοδρών συγκρούσεων μεταξύ των επαϊόντων

παλικάρι – παλληκάρι. Προτιμούμε το παλικάρι.

βρώμα – βρόμα. Προτιμούμε το βρόμα, χωρίς να μας πολυαρέσει.

εγχείρηση – εγχείριση. Προτιμούμε το εγχείρηση.

συνέταιρος – συνεταίρος. Προτιμούμε το συνέταιρος.

κλωτσιά – κλοτσιά. Προτιμούμε το κλωτσιά.

χειρούργος – χειρουργός. Προτιμούμε το χειρουργός.

η προβλήτα αλλά και ο προβλήτας. Προτιμούμε το πιο σύγχρονο η προβλήτα.

μείγμα – μίγμα. Προτιμούμε το μείγμα

λόξυγκας – λόξιγκας- λόξυγγας. Προτιμούμε το λόξυγκας.

φάκελος – φάκελλος. Προτιμούμε το φάκελος.

κόκκαλο – κόκαλο. Προτιμούμε το κόκαλο.

Και το αγαπημένο μας, με τις περισσότερες εκδοχές:

επιβαρυμένος – επιβαρημένος – επιβαρρημένος – επιβαρυμμένος:

Προτιμούμε το επιβαρυμένος. Το ομόρριζο βεβαρημένος έχει επίσης περιπετειώδη απόδοση. Οι επικρατέστεροι τύποι εδώ είναι βεβαρημένος και βεβαρυμένος.

Μια σημείωση για τον «χειρουργό». Η αρχική μας πρόταση ήταν το «χειρούργος» αλλά όπως υποδείχθηκε από φίλους του site, είναι προτιμότερο το χειρουργός, κατά το ξυλουργός, σε αντιδιαστολή με λέξεις με την ίδια κατάληξη αλλά κακή έννοια όπως πανούργος, κακούργος, ραδιούργος. Η προσέγγιση αυτή έχει μια λογική και μιας και δεν υπάρχει επίσημος κανόνας, την υιοθετούμε. Χερουργός, λοιπόν.

Οι παραπάνω λέξεις είναι αυτές για τις οποίες φαίνεται να υπάρχει η μεγαλύτερη διασπορά διαφορετικών εκδοχών. Υπάρχουν και πάμπολλες άλλες για τις οποίες μεμονωμένα κάποια λεξικά προτείνουν την δική τους ιδιόμορφη ορθογραφία.

Χαρακτηριστικό είναι ότι ο καθ’ όλα σεβαστός καθηγητής κ. Μπαμπινιώτης στο προσφάτως (2009) εκδοθέν ετυμολογικό του λεξικό υποστηρίζει με άψογη επιχειρηματολογία τις εξής παλαβές ορθογραφίες: καθοίκι, τσηρώτο, ρωδάκινο,

αγώρι, καρώτο και άλλα. (αγνοήστε τες)

Το κακό είναι ότι δεν μπορεί να βασιστεί 100% κανείς σε μια πηγή είτε αυτή είναι λεξικό είτε γραμματική. Πάντα υπάρχουν παροράματα, παραλείψεις, προσωπικές ερμηνείες, ανεφάρμοστες γλωσσικές επιλογές. Το λεξικό του Μπαμπινώτη, που είναι και το πιο πρόσφατο, είναι προβεβλημένο και δημοφιλές, αλλά έχουμε διαπιστώσει πως εκείνο που είναι γενικότερα αποδεκτό, σε κύκλους διορθωτών / κειμενογράφων / φιλολόγων / γλωσσολόγων κλπ, είναι το «Λεξικό της κοινής νεοελληνικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη» (διαθέσιμο και online), το οποίο φαίνεται να εκφράζει την πλέον «επίσημη» εκδοχή για την νεοελληνική ορθογραφία.

Και στο Γνωμικολογικόν, αυτό είναι το λεξικό που χρησιμοποιούμε περισσότερο, παρόλο που και εδώ δεν λείπουν κάποιες περίεργες ορθογραφίες με αποκορύφωμα το εκτρωματικό «γγαστρώνω» (ναι, με δύο γ- στην αρχή της λέξης!)

Πηγές : gnomikologikon.gr– namarizathema.blogspot.gr